

Published by Academic Council Decision of Chernihiv National University of Technology (protocol № 3, March 23, 2015).

U31 **Ukraine – EU. Modern technology, business and law** : collection of international scientific papers : in 2 parts. Part 2. Modern engineering. Sustainable development. Innovations in social work: philosophy, psychology, sociology. Current problems of legal science and practice. – Chernihiv : CNUT, 2015. – 252 p.

The collection includes abstracts of the First international scientific and practice conference «Ukraine – EU. Modern technology, business and law» (Part 2 «Modern engineering. Sustainable development. Innovations in social work: philosophy, psychology, sociology. Current problems of legal science and practice»).

The actual issues and aspects of collaboration between Ukraine and European Community in the fields of Modern engineering, promotion of sustainable development, theory and practice of social work and law are highlighted. The prospective directions, innovative approaches and modern views on the prospects of the development of engineering, supporting of sustainable development, social work in the aspects of psychology, philosophy and social work as well as theory and practice of legal science are considered.

The publication is oriented on scientists, academicians, postgraduates, students and people who are interested in the prospective collaboration between Ukraine and European Community.

Збірник включає тези доповідей Першої Міжнародної науко-практичної конференції «Ukraine – EU. Modern technology, business and law» (Частина друга. «Modern engineering. Sustainable development. Innovations in social work: philosophy, psychology, sociology. Current problems of legal science and practice»).

Висвітлено актуальні питання та аспекти співпраці між Україною та Європейським Союзом у галузях сучасної інженерії, сприяння сталому розвитку, теорії та практики соціальної роботи і права. Розглянуто пріоритетні напрями, інноваційні підходи та сучасні погляди щодо розвитку інженерії, підтримки сталого розвитку, перспектив розвитку соціальної роботи в аспекті психології, філософії, соціології, а також теорії та практики юридичної науки.

Видання орієнтоване на науковців, викладачів, аспірантів та студентів, а також зацікавлених перспективами співпраці між Україною та Європейським Союзом у пріоритетних напрямках.

UDC 330(477)+330:061.1ЄС(08)

Chief Editor:

Serhiy Shkarlet, Doctor of Economics, Prof.

Deputy Chief Editor:

Oleh Novomynets, PhD in Technical Sciences, As. Prof.

Editorial Board Members:

Michal Varchola, Doctor of Sciences, Prof.

Miroslav Badida, Doctor of Sciences, Prof.

Olha Rudenko, Doctor of Public Administration, Prof.;

Olena Honta, Doctor of Economics, Prof.;

Liudmyla Ostapenko, PhD in Law Sciences, As. Prof.;

Mykola Strilets, PhD in Public Administration, As. Prof.;

Serhii Tsybulia, PhD in Technical Sciences, As. Prof.

Біологічні зразки відбираються у біологічних батьків чи дітей зниклої особи, оскільки лише їх зразки придатні для встановлення спорідненості з невідомим тілом. Відібрання біологічних зразків цілком безпечно і безболісно процедура, яка не займає багато часу. Відібрання зразків та проведення молекулярно-генетичної експертизи за постановою слідчого для громадянина повністю безкоштовно, і здійснюється за рахунок держави.

Відбираються зразки клітини епітелію ротової порожнини. Вказана процедура здійснюється за допомогою спеціальних щіточок або стерильних ватних паличок шляхом їх поміщення в ротову порожнину і проведення по внутрішніх поверхнях щоки. Після завершення процедури відбирання зразків букального епітелію складається відповідний протокол. За результатами проведення вказаної експертизи встановлюється ДНК-профіль особи, який в автоматичному режимі буде перевірятися з профілями невіданих тіл, наявних у базі даних.

При встановленні збігів, негайно інформується орган, який призначив відповідну експертизу та проводить досудове розслідування, для подальшого інформування родичів загиблої особи. Орієнтовний строк проведення експертизи окремого зразку може становити до двох тижнів.

Зокрема, з метою підвищення ефективності опрацювання інформації про безвісне зникнення, викрадення громадян та ідентифікації невіданих трупів, виявлених на території Донецької та Луганської областей, а також відбирання біологічних зразків у родичів зниклих осіб, у зв'язку з захопленням обласних центрів зазначених областей, робочі групи діють й у Луганській та Донецькій областях.

Після порівняння вже є певні результати щодо встановлення осіб тих загиблих, яких візуально впізнати було неможливо. Щодо тих загиблих, особистість яких встановити ще не вдалося, після відбору аналізів та проведення всіх необхідних слідчих дій прокурором приймається рішення про їх захоронення. Це тимчасові поховання — до встановлення особи загиблих. Коли буде встановлено особу, родичі приймуть рішення — або залишити їх на алеї загиблих в зоні проведення АТО, або перепоховати.

Список використаних джерел

1. Прес-конференція щодо максимального інформування населення порядку дій громадян, у яких родичі зникли у зоні проведення АТО, зокрема, створення банку ДНК, ідентифікаційних жетонів тощо [Електронний ресурс] / Організатор ІА "Укрінформ" -- Режим доступу: <http://www.ukrinform.ua/ukr/news/1979347>
2. Судово-медична експертиза об'єктів біологічного походження за STR локусами ядерної ДНК з використанням полімеразно-ланцюгової реакції / Б. В. Михайличенко, В. Д. Мішалов, А. М. Біляков, В. В. Войченко. – К., 2013. – 82 с.
3. ДНК в криміналістиці та науке: геномна дактилоскопія, методи ДНК-типирования, ДНК-типирование в судебной медицине, установление отцовства, антропология, ресурсы живой природы. / Евгения Рябцева. - Интернет-журнал «Коммерческая биотехнология» // sbio.ru (29 декабря 2006 года).

Сташків Б.І., к.ю.н., доцент

Чернігівський національний технологічний університет Чернігів, Україна

ДИСКУСІЙНІ ПИТАННЯ ТЕОРІЇ СОЦІАЛЬНИХ РИЗИКІВ У ПРАВІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Для характеристики соціальних ризиків використовуються такі категорії, як соціальні (страхові й нестрахові) ризики, соціальні (страхові й нестрахові) випадки, юридичні факти. Одні вчені між цими поняттями бачать багато спільного, але відмічають і суттєві відмінності, а інші просто їх отождолюють. Так, в окремих публікаціях можна знайти твердження, що соціальні ризики і соціальні випадки в правовому аспекті – це юридичні факти, з якими пов'язують виникнення правовідносин із соціального забезпечення [1, с.24] або, що соціальні ризики – це не що інше як юридичні факти із специфічним відбитком, що відображає їх соціальну спрямованість, які призводять до виникнення соціально забезпечувальних правовідносин [2; с.5-12; 3, с.225-235]. В українській фаховій літературі ці погляди активно відстоювали Н.Б.Болотіна та С.М.Синчук [4, с.46-52; 5, с.55-59]. З такою позицією цих авторів погодитись важко.

Людину постійно переслідують ризики, результати яких негативно впливають на її життєдіяльність. Усі вони в широкому смислі вважаються соціальними. До одних із них суспільство відноситься нейтрально, а по відношенню до інших розробляє заходи щодо пом'якшення їх негативного впливу, тобто включає у правове поле. Останні юристи називають соціальними ризиками у вузькому смислі. До їх суттєвих ознак належать: 1) становлять собою ймовірність виникнення несприятливих для людини ситуацій, носять масовий і систематичний характер, поширюються на невизначене коло осіб, не залежать від волі осіб і не можуть нормативно регламентуватися; 2) наслідком їх настання є втрата

повністю чи частково засобів до існування, зниження доходів нижче прожиткового мінімуму, понесення додаткових витрат тощо, тому індивідуально захиститись від таких обставин особа не спроможна і через це потребує матеріальної підтримки з боку держави і суспільства; 3) спрямовані на формування грошових ресурсів з метою компенсації з таких фондів (повністю чи частково) понесених витрат матеріального характеру на умовах і в порядку, передбачених законодавством.

Неоднозначно фахівці права соціального забезпечення відносяться до визначення соціальних ризиків. Одні вважають, що це ймовірні обставини, які при настанні є причиною для надання особі відповідного виду соціального забезпечення за системою загальнообов'язкового державного соціального страхування (ч.1 ст.26 Основ законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування); другі дотримуються думки, що це ймовірність настання обставин, які є наслідком матеріальної незабезпеченості особи (втрата засобів до існування, додаткові витрати тощо) і спонукають державу з метою полегшення негативних впливів від результатів настання таких обставин до надання вказаній особі матеріальної підтримки із наперед створених для цих цілей фондів; на погляд третіх – це поєднання причин і наслідків настання несприятливих результатів, тобто об'єднуються попередні дві точки зору.

Легальне визначення соціальних ризиків дано лише по відношенню страхового права і загальнообов'язкового державного соціального страхування. Це обставини, внаслідок яких громадяни та/або члени їх сімей можуть втратити тимчасово або назавжди засоби до існування і потребують матеріальної підтримки або соціальних послуг за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням (ч.1 ст.11 Основ законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування). Окремі вчені цьому визначенню дають різну інтерпретацію.

У Росії, не дивлячись на те, що деякі фахівці перші запропонували ототожнювати соціальні ризики і юридичні факти, пішли по шляху вдосконалення раніше даного визначення. Тепер соціальний страховий ризик – це подія, що припускається, і при настанні якої здійснюється обов'язкове соціальне страхування. Наводиться й перелік видів соціальних страхових ризиків, а саме: 1) необхідність отримання медичної допомоги; 2) втрата застрахованою особою заробітку (виплат, винагороди на користь застрахованої особи) або другого доходу в зв'язку з настанням страхового випадку; 3) додаткові витрати застрахованої особи або членів її сім'ї в зв'язку з настанням страхового випадку. Дається також і перелік таких випадків, тобто чітко розмежовані страхові ризики від страхових випадків (ст. 3 і 7 ФЗ РФ „Про основи обов'язкового соціального страхування”).

Відмінність між соціальними ризиками та юридичними фактами полягають у наступному :

№ п/п	Соціальні ризики	№ п/п	Юридичний факт
1	можуть виникнути (загроза виникнення)	1	обов'язково стався (подія відбулася)
2	стосуються невизначеного кола осіб	2	стосується конкретної особи, по відношенню до якої сталася подія
3	правом не регулюються	3	правом окреслена модель кожного юридичного факта
4	служать приводом для прийняття відповідного нормативного акта	4	є підставою для надання конкретного виду соціального забезпечення
5	спрямовані на збір і акумуляцію фінансових ресурсів	5	із спеціального фонду надається конкретний вид соціального забезпечення (фінансуються соціальні виплати)
6	не підлягають підтвердженню	6	кожен факт підтверджується за спеціальною процедурою
7	є об'єктом вивчення економічних та інших наук	7	є об'єктом вивчення права соціального забезпечення

Суть соціального забезпечення полягає в формуванні спеціальних фондів за рахунок страхових і бюджетних коштів та здійснення з них виплат на умовах і в порядку, що встановлюються нормативними актами. Збір таких коштів здійснюється за допомогою інструментарія такої категорії, як соціальний ризик, тобто використовується в правовому регулюванні фінансових відносин. До соціально-забезпечувальних відносин соціальні ризики не відносяться. З останніми соціальні ризики пов'язані з такою категорією як соціальний (страховий, нестарховий) випадок. Він моделюється юристами (умови і порядок надання соціального забезпечення) і в теорії права отримав назву „юридичний факт”, а точніше „фактичний юридичний склад”. Наприклад, страховий випадок розглядається як подія, з настанням якої виникає право застрахованої особи на отримання матеріального забезпечення або соціальних послуг, передбачених законами України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування (ч.2 ст.11 Основ законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування).

Болотіна Н.Б. правильно підкреслює, що різниця між страховим ризиком і страховим випадком полягає в тому, що страховий ризик має ознаку вірогідності та випадковості і у зв'язку з цим такі

обставини означені в множині, оскільки невідомо, чи трапляться вони і скільки їх буде, а страховий випадок має ознаку конкретності, це певна, формально визначена подія, щодо якої передбачено конкретний вид соціального забезпечення. В той же час вона заявляє, що в основу юридичного механізму соціального захисту покладено категорію соціального ризику, що є наріжним каменем такого захисту та підставою надання конкретного виду соціального забезпечення, а в юридичному сенсі – це завжди подія. Це твердження і особливо підміна соціальних ризиків соціальними подіями нею переконливо не обґрунтовуються.

Теза про те, що соціальні ризики включають у себе подію та можливість негативних наслідків її настання потребує уточнення. Розрізняються два види подій: події як імовірність їх настання та події, що вже трапилися (страхові і нестрахові випадки). Перші носять абстрактний характер, стосуються багатьох людей, чітко не виписані в законі, не потребують обов'язкового виникнення, є змістом соціального ризику та приводом для збору чи формування коштів у спеціальні фонди. Другі є конкретними, стосуються певних осіб, детально зафіксовані у нормативному акті і як правовстановлюючі юридичні факти виступають підставою для виникнення соціально-забезпечувальних правовідносин щодо надання відповідного виду соціального забезпечення. Ці види подій не є рівнозначними, а значить соціальні ризики не є юридичними фактами. Соціальні ризики і соціальні випадки співвідносяться як загальні і конкретні категорії.

В умовах погіршення соціально-економічної ситуації в Україні, потреба пошуку додаткових джерел фінансування соціальних витрат необхідно і далі розвивати теорію соціальних ризиків, а не зводити їх до юридичних фактів. Саме виявлення всіх соціальних ризиків, що впливають на життєдіяльність людини, і на їх основі пошук грошових ресурсів для захисту від їх настання, становить основу сучасних теоретичних напрацювань у цьому напрямку.

Відсутнє порозуміння між ученими щодо функції соціальних ризиків. Найчастіше називають компенсаційну функцію, але вона є такою для соціального забезпечення. Способи компенсації не є елементом соціальних ризиків, а лише їх метою. Ще називають таку функцію, як попередження можливих матеріальних негараздів особи або надання допомоги особі чи членам її сім'ї, які перебувають у особливому матеріальному чи соціальному становищі. Другу половину цієї функції можна назвати компенсаційною. Попередження можливих матеріальних негараздів також не можна віднести до функції соціальних ризиків, бо останні такої функції не виконують. Такою функцією може бути функція акумуляції коштів у спеціальних фондах з метою наступного відшкодування особі при настанні соціального випадку втрату засобів до існування, їх недостатність чи понесення додаткових витрат.

Соціальні ризики не можуть бути окремим інститутом права соціального забезпечення. Таким інститутом називають інститут юридичних фактів.

Ведуться суперечки щодо місця соціальних ризиків у праві соціального забезпечення. Одні вважають, що вони є підставою виникнення соціально-забезпечувальних правовідносин і в їх рамках повинні досліджуватися. Інші їх відносять до факторів, які істотно впливають на творення права соціального забезпечення і розглядаються в рамках джерел галузі права. Прихильники вузького розуміння предмета права соціального забезпечення дотримуються думки, що соціальні ризики не є предметом цієї галузі права і повинні розглядатися фінансовим правом. У навчальній літературі соціальні ризики слід розглядати у темі „Вступ до права соціального забезпечення”.

Проблематика соціальних ризиків не обмежується піднятими автором питаннями. Вона набагато глибша і вимагає для кращого уявлення правової і економічної природи соціальних ризиків прихильної уваги не тільки фахівців права соціального забезпечення, але й економістів та практичних працівників.

Список використаних джерел

1. Буянова М.О. Социальное обслуживание граждан России в условиях рыночной экономики. Теоретико-правовой аспект. Монография. - М.: ООО «Издательство Проспект», 2002. – 240 с.
2. Благодир А.Л. Социальные риски как обстоятельства, влекущие возникновение социально-обеспечительных отношений/ А.Л. Благодир // Социальное и пенсионное право. – 2011. - №1. - С 5-12.
3. Благодир А.Л. Система права социального обеспечения. Дисс. на соиск. уч. ст. д. ю. н., М., 2014. – С225-235.
4. Болотіна Н.Б. Право соціального захисту України. Навч. посібник. - К.: Знання, 2008. – 663 с.
5. Синчук С. Теорія соціального ризику за правом соціального забезпечення / С. Синчук // Право України. – 2003.- №3.- С 55-59.